

би прямо визначали кількісні показники обов'язкового включення жінок до складу Уряду.

Сокурєнко В. В.,
прорєктор НАВС по службї,
кандидат юридичних наук, доцент

СУТЬ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ В ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

У сучасних соціально-економічних умовах все більшого значення набуває наукове управління суспільством. Невід'ємним елементом такого управління є особливий вид діяльності органів державної влади – контроль.

Найбільший інтерес становлять погляди вчених-адміністративістів на зміст контролю і його місце в державному управлінні. Проблемам контрольно-наглядової діяльності присвячені праці багатьох вчених: М. С. Студенікіна, Д. Н. Бахраха, В. Б. Авер'янова, В. М. Гарашука, В. К. Колпакова.

Протягом досить тривалого часу наукова дискусія між вченими йде навколо понять контролю і нагляду у державному управлінні.

Сучасна юридична література розглядає контроль найчастіше як функцію державних органів. Стосовно судового контролю привертають увагу розробки, що стосуються питання про роль права як інструмента соціального контролю. Розглядаючи соціально-правовий контроль як елемент соціального механізму дії права, фахівці характеризують соціальний контроль як своєрідний кінцевий пункт дії правового механізму, коли процес перекладу нормативної поведінки в соціальне, а з соціального в індивідуальне закінчується. У цьому плані розрізняється контроль на рівні суспільства, колективу та особи. Так, одні автори під соціальним контролем розуміють сукупність процесів в соціальній системі (суспільстві, соціальній групі, організації і т. п.), за допомогою яких забезпечується наслідування певним «зразкам» діяльності, а також дотримання обмежень в поведінці, порушення яких негативно позначається на функціонуванні системи. Інші – визначають контроль як механізм, за допомогою якого суспільство і його підрозділи (групи, організації) забезпечують дотримання певних обмежень, умов, порушення яких наносить шкоду функціонуванню соціальної системи. Треті – вважають, що соціальний контроль – це цілісна система всіх соціальних регуляторів (державних і суспільних інститутів, права, моралі, звичаїв, традицій, установок). Нарешті, фахівці у сфері управління виходять з того, що контроль – це система спостереження, перевірки процесу функціонування відповідного об'єкту з метою усунення його відхилення від заданих параметрів. Справедливо наголошується, що контроль, як специфічний вид діяльності, має складну структуру і виявляється в різних аспектах. Це обумовлює різні характеристики його поняття, а часом і не зовсім точні уявлення про нього, причому вказується на неправильне розуміння контролю як принципу діяльності органів держави. Представляється обґрунтованою точка зору, прихильники якої визначають контроль як конкретну форму діяльності (роботи) певного органу держави або будь-якої іншої ланки системи управління [1, с.681].

На сьогодні в юридичній літературі обґрунтовано найрізноманітніші,

часто полярні погляди на соціальну природу цієї правової категорії. Усі їх можна умовно об'єднати в чотири групи:

1. Судовий контроль є повноваженням судової влади. Такий підхід обґрунтовує В. Бож'єв, на думку якого "...функцією судової влади є правосуддя, а судовий контроль, формування судового корпусу, керівництво судовою практикою – це повноваження судової влади, види її реалізації".

2. Судовий контроль є формою реалізації судової влади. Таку позицію відстоює, наприклад, О. Маркова.

3. Судовий контроль є особливим різновидом діяльності судів. На цьому наполягає, наприклад, О. Солодилов та Н. Муратова. Так, наприклад, Н. Муратова під судовим контролем у досудовому провадженні розуміє "багатофункціональну кримінально-процесуальну діяльність суду, здійснювану у визначених законом процесуальних формах і спрямовану на реалізацію комплексного інституту судового захисту з метою забезпечення доступу до правосуддя та відновлення порушених прав і законних інтересів особистості при провадженні в кримінальній справі" [2].

4. Судовий контроль є особливою формою здійснення правосуддя. Таку позицію відстоює, наприклад, В. Коваль, який так говорить про судовий контроль: "У сучасних умовах ця діяльність суду набуває першорядного значення, але розцінювати її як функцію немає підстав, оскільки вона здійснюється в рамках функції правосуддя в адміністративних справах і не стосується діяльності судів при розгляді інших справ". Як елемент правосуддя, його різновид чи особливу форму його здійснення судовий контроль розглядають також І. Петрухін, М. Ковтун та деякі інші науковці.

Загалом, можемо сформулювати таке визначення судового контролю – це конституційно закріплена самостійна функція судової влади, що полягає в діяльності спеціально уповноважених органів – судів, має загальний характер, здійснюється за спеціально встановленими процесуальними правилами, з дотриманням визначеної в законі процедури та форми в рамках конституційного, адміністративного, кримінального, цивільного та господарського судочинства, а також під час розгляду справ про адміністративні правопорушення і спрямована на перевірку законності й обґрунтованості діяльності суб'єктів публічного управління, а також на забезпечення прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб під час проведення окремих процесуальних дій з метою охорони конституційного ладу, утвердження й підтримання правопорядку в державі, забезпечення режиму законності та зміцнення дисципліни в державному управлінні [3, с.161].

На нашу думку, наведене визначення є оптимальним, оскільки воно: по-перше, визначає судовий контроль як самостійну, незалежну від правосуддя, функцію судової влади; по-друге, відображає найбільш характерні матеріальні, організаційні та процесуальні ознаки судового контролю; по-третє, дає змогу отримати уявлення про його мету та соціальну спрямованість. Більше того, з наведеного визначення можна зробити однозначний висновок про місце та роль адміністративного судочинства в реалізації функції судового контролю.

Також, виходячи зі змісту державного управління, управлінська діяльність органів виконавчої влади характеризується такими ознаками як владність, організуючий характер впливу на відносини у межах діяльності

зазначених органів (в їх апаратах) та поза межами їх діяльності.

І. М. Машаров пропонує уведення нової категорії «адміністративно-публічна діяльність» і визначає наступні її ознаки:

- здійснюється від імені держави або муніципальних утворень (тобто не є індивідуалізованою);
- підзаконна діяльність;
- здійснюється державними органами, які не виконують функцію правосуддя; владна діяльність, у ході якої реалізуються владно-публічні повноваження адміністративних органів;
- включає адміністративно-регулятивну та адміністративно-охоронну види діяльності;
- реалізується шляхом використання методів адміністративно-правового впливу;
- цілями здійснення є позитивне регулювання суспільних відносин та забезпечення правопорядку;
- регулюється нормами адміністративного права [4, с. 20-23].

Цінними положеннями, сформульованими І. М. Машаровим, які продовжують здобутки вчених-адміністративістів у напрямку визначення сутності управлінської діяльності органів виконавчої влади, є виділення регулятивної та охоронної складової цих відносин. Інші ознаки адміністративно-публічної діяльності поглиблюють існуючі наукові напрацювання вчених-адміністративістів.

Список використаних джерел

1. Синицька Я. П. Юридична природа судового рішення в адміністративному судочинстві / Я. П. Синицька // Форум права, – 2011. – № 4. – С. 681–685.
2. Муратова Н. Г. Система судового контролю в уголовном судопроизводстве: вопросы теории, законодательного регулирования и практики / Н. Г. Муратова. – Казань : Изд-во Казанск. ун-та, 2004. – 386 с.
3. Дорош В. С. Адміністративне судочинство як одна з форм здійснення судового контролю / В. С. Дорош // Право та державне управління, 2012. – № 3. – С. 159–163.
4. Машаров І. М. Адміністративно-публічна діяльність в Росії. Проблеми правового регулювання: монографія / Іван Михайлович Машаров. – М. : ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2009. – 239 с.

Удалова Л. Д.,

начальник кафедри кримінального процесу НАВС,
доктор юридичних наук, професор

ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ

Одним із основних завдань правової держави, яку будує Україна, є захист прав і свобод людини. Серед цих прав і свобод, важливе місце займає суб'єктивне право на недоторканність особи, яке є основою нормальної життєдіяльності людини. Владний механізм повинен забезпечувати захист права особи на недоторканність.